

Gh. Ivănescu: restituiri

Rudolf WINDISCH

La Freiburg im Breisgau, Germania, s-a regăsit, din întâmplare, o mapă cu studii ale regretatului prof. dr. Gheorghe Ivănescu (decedat în 1987), studii pe care, profesorul de la Iași / România, le-a lăsat moștenire cu ocazia ultimei sale vizite. Aceste studii fuseseră deja publicate în diverse reviste de specialitate, însă domnul prof. Ivanescu le-a corectat în amănunt și le-a reorganizat sub titlul (german al) unui nou volum *Grundzüge einer anthropologischen Sprachwissenschaft (Bazele unei lingvistici antropologice)*.

Este vorba de un total de 14 articole, cuprinzând aproximativ 250 de pagini. Dintre acestea, 5 articole sunt în limba germană, 8 în franceză, iar unul în italiană. Un articol se presupune a fi nou, dar acesta nu poate fi reconstituit, din lipsa datelor bibliografice. Majoritatea acestor articole au fost publicate și în limba română. Profesorul Ivănescu planificase și un studiu despre Alexandru Philippide (ar fi totuși de verificat; există posibilitatea ca un rezumat al acestui studiu să fi fost publicat în volumul „Al. Philippide”, apărut la Iași, în 1984). Din păcate însă, lipsește prefața anunțată de domnul profesor. Din această cauză, ne putem întreba de ce a dorit domnul profesor Ivănescu să-și publice studiile într-un volum cu titlu german: cred că, pe de o parte, s-a lăsat influențat de binecunoscuta tradiție germană a filologiei pragmatice a secolului al XIX-lea, reprezentată de Hermann Paul. Această tradiție a fost cunoscută și menținută și la Iași chiar de către marele învățat Philippide. Dacă ne gândim la familiaritatea și erudiția profesorului Ivănescu, în special în romanistica din Germania, atunci regresul către limba germană apare ca un fapt normal. Tocmai acest punct l-a subliniat și colegul și prietenul nostru ieșean, profesorul Eugen Munteanu, în prelegerea sa de la cel de-al 6-lea colocviu al organizației romaniștilor balcanici, la Berlin în anul 2005. Doar ca o observație, prelegerile acestui colocviu de la Berlin vor fi publicate curând în revista „Studia” a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Personal, îmi amintesc cu drag de contactul cu domnul Ivănescu, care, la începutul anilor 80, a susținut la Freiburg mai multe prezentări la catedra fostului meu profesor, Dr. Hans-Martin Gauer. Astfel noi, romaniștii germani, ne putem aminti de experiența plină de învățătură a profesorului Ivănescu, care ne-a influențat puternic în cercetare, poate chiar fără ca noi să știm. Probabil a fost și influența și amintirea fostului coleg și prieten, Eugeniu Coșeriu, care l-au determinat pe domnul Ivănescu să-și conceapă 5 prelegeri în limba germană, în volumul planificat. Este posibil ca profesorul Ivănescu să fi ținut cont de faptul că domnul Coșeriu și-a publicat studiile nu doar în spaniolă, italiană sau română, ci și în germană.

Poate îmi permiteți expunerea scurtă a unui alt eveniment – în sine lipsit de importanță – ai cărui protagoniști au fost cei doi mari romaniști, Coșeriu și Ivănescu. Cu prilejul unei vizite a profesorului Ivănescu la Freiburg, acesta m-a rugat să-l însoțesc la Tübingen, unde dorea să-l întâlnească pe Coșeriu. Am plecat cu mașina din Freiburg, de pe malurile râului Dreisam, către orașelul șvăbesc Tübingen, pe Neckar. Orașul este cunoscut pentru faimoasa sa istorie: Hegel, Schelling, Fichte, Hoelderlin, acesta din

urmă înhumat în „Vechiul cimitir”, care astăzi aproape s-a „mișcat” spre oraș. În acest cimitir a fost înmormântat și Coșeriu, în anul 2002. După un timp mult prea îndelungat, revederea dintre Ivănescu și Coșeriu a fost foarte călduroasă. Intenționam să-i las pe cei doi singuri, dar am fost constrâns de domnul Coșeriu să rămân, lucru pe care l-am îndeplinit, din respect față de fostul meu șef. De menționat este faptul că atunci când Coșeriu dorea ceva, totul trebuia rezolvat pe loc. Astfel, am fost martorul unei conversații asupra prieteniei dintre cei doi, o discuție despre anii trecuți, despre realizări și despre planuri nereușite – pe scurt, am pătruns în sfera intimă, în care, în mod normal, nu aș fi fost inclus niciodată. În ce privește impresiile personale, acestea au reprezentat pentru mine, în mod aluziv, o învățătură folositoare pentru următorii ani, slujindu-mi atât în munca de cercetare, cât și în relațiile colegiale sau de prietenie.

Revenind la articolele pentru „lingvistica antropologică”, majoritatea, mai ales cele din limba română, ar trebui să fie binecunoscute. Cu trecerea timpului au devenit și ele mai vechi, dar nu sunt lipsite de actualitate. Dacă cineva face totuși o astfel de afirmație, ar trebui atunci să se întrebe dacă a citit „vechiul” în întregime. Tocmai din acest motiv sunt ferm convins că volumul planificat de domnul Ivănescu este un excelent compendiu al celor mai importante teze lingvistice ale marelui maestru. Cred că acest volum, a cărui editare o recomand călduros colegilor și prietenilor de la Iași, nu este doar o necesitate, ci o obligație față de domnul profesor Ivănescu, obligație pe care ar trebui să o îndeplinim. În acest scop îmi ofer cu drag colaborarea.

Gheorghe Ivănescu: eine Rückbesinnung

In Freiburg im Breisgau wurde vor kurzem eine Mappe mit 16 Aufsätzen in rumänischer, französischer, italienischer und deutscher Sprache gefunden, die der 1987 verstorbene Jassyer Linguist und Romanist, Professor Dr. Ivănescu dort bei einem seiner letzten Besuche hinterlegt hatte. Diese Aufsätze, die bereits in verschiedenen Fachzeitschriften erschienen waren, hatte Professor Ivănescu mit zahlreichen Korrekturen und Ergänzungen zu einem Sammelband mit dem Titel „Grundzüge einer anthropologischen Sprachwissenschaft“ neu zusammengestellt. Warum ein Titel in deutscher Sprache: darüber lässt sich nur spekulieren, da der Autor selbst hierzu im Vorwort keine Antwort gegeben hat. Man darf davon ausgehen, dass sich Prof. Ivănescu an seinen früheren, 1982 in Tübingen verstorbenen Studienkollegen Eugenio Coseriu erinnerte, der während seiner Tübinger Zeit zahlreiche Arbeiten auf Deutsch publiziert hatte. Bei einem der letzten Treffen der beiden großen Romanisten in Tübingen mag Coseriu, der als ehemaliger Student aus Iași in der weiten Welt, gerade auch im Tübingen, zu Erfolg gelangt war, für Ivănescu zum Vorbild geworden sein. Offensichtlich war es auch die Junggrammatische Schule aus Leipzig, die die beiden früheren Jassyer Studenten Coseriu und Ivănescu, über das große Vorbild Al. Philipide, dem Namensgeber der Universität Iași, beeinflusst haben dürfte. Diese junggrammatische Tradition mag hier hereingespielt haben, sicherlich auch eine gewisse Germanophilie von Professor Ivănescu. Ich möchte die von ihm zusammengestellten Beiträge Herrn Prof. Dr. Dan Mănuca überreichen und darf den rumänischen Kollegen in Iași den Vorschlag machen, zu Ehren von Professor Ivănescu hier eine Gedenkveranstaltung durchzuführen.